

THEORIES OF FOREIGN LANGUAGE LEARNING AND/ OR ACQUISITION

Vesna Koceva

Faculty of Philology, University Goce Delchev – Shtip, Republic of Macedonia
vesna.koceva@ugd.edu.mk

Abstract: This paper provides an overview of the theories of foreign language learning and/ or acquisition. It initially makes a distinction of the notions of acquisition and learning by presenting the attitudes of several linguists on the issue.

It further offers commentary on the various interpretations of these notions. Psychological and linguistic approaches will be discussed in order to identify and define these interpretations, such as structuralism in linguistics, behaviourism in psychology, cognitive psychology and transformational- generative grammar.

The common theoretical approach of both structuralism and behaviorism resulted in a theory of learning, known as the audio-lingual habit theory. According to this theory, learning a foreign language, as any other form of learning, represents a process of acquiring and forming habits, while not making a distinction between the processes of acquisition of the mother tongue to the one of learning a second or foreign language.

The paper further discusses the attitudes of the nativists, which offer a contrasting description of the process of learning, i.e. acquisition of language. According to the Nativist Theory of Language or the transformational- generative grammar (or simply generative grammar), there is an innate ability to learn a language i.e. a Universal Grammar that is the base of language knowledge, common for all languages. The cognitive approach in psychology, on the other hand, gives advantage to the rationalistic approach before the empirical one, i.e. while comparing the language acquisition and language learning, it attends to the complexities of personality and emotions. This papers further focuses on Chomsky's attitudes in his criticism of behaviorism as well as his opposite view to the process of learning a language. According to him, each person owns a Universal Grammar consisting of absolute, universal laws that apply to all languages.

Lastly, the paper examines Brown's, Rivers's and Ellis's conclusions and finalizes the discussion with the Krashen's theory of acquisition and learning a language. This is the first theory that made an attempt to establish a connection among various factors in the process of learning a foreign language, starting from the influence of the age of the learners up to the disputable role of the teaching process. Krashen's Monitor theory uses elements from the linguistic theory of foreign language acquisition, primarily Chomsky's attitudes regarding the innate knowledge of a language, but it additionally includes elements from the cognitive theory, since it points out the importance of the distinction between implicit and explicit knowledge while determining the dichotomy of acquisition and learning.

Keywords: learning, acquisition, foreign language, theories

ТЕОРИИ ЗА УСВОЈУВАЊЕ И/ ИЛИ УЧЕЊЕ НА СТРАНСКИ ЈАЗИК

Весна Коцева

Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, Република Македонија
vesna.koceva@ugd.edu.mk

Резиме: Во овој труд се претставуваат теориите за усвојување и/ или учење на странскиот јазик. На почетокот се прави дистинкција меѓу термините *усвојување* и *учење* преку презентирање на ставовите на некои лингвисти. Во продолжение се пристапува кон коментирање на различното толкување на овие термини. Тоа се согледува преку психолошките и лингвистичките правци кои ги идентификуваат и ги дефинираат овие термини, односно преку структурализмот во лингвистиката, бихејвиоризмот во психологијата, когнитивната психологија и трансформационо-генеративната граматика. Истото теориско гледиште на структурализмот и на бихејвиоризмот доведуваат до теоријата за учење позната како аудиолингвална теорија на стекнување на навик. Според оваа теорија, учењето на јазикот, како и секое друго учење, претставува стекнување или формирање на навик и не се прави разлика помеѓу усвојувањето на мајчиниот јазик и учењето на втор или странски јазик. Во продолжение се претставуваат ставовите на нативистите кои предлагаат различно објаснување на учењето, односно на усвојувањето на јазикот. Според нативистичката теорија или трансформационо-генеративната граматика (или само генеративна граматика) во лингвистиката се потенцира дека јазичната способност е вродена и дека постои т.н. универзална граматика којашто ја чини основата на знаењето на јазикот и којашто е иста за сите јазици. Когнитивниот пристап во психологијата, пак, му дава предност на рационалистичкиот пред емпирискиот пристап, односно при споредбата на усвојувањето и учењето на јазикот ја истакнува во прв план комплексноста на личноста и емоциите. Во продолжение посветуваме внимание наставовите на

Чомски кој го критикува бихејвиоризмот и кој предлага различно објаснување на учењето на јазикот. Според него, во секоја личност има еден вид на универзална граматика која се состои од апсолутни, универзални закони кои важат за сите јазици. Потоа се разгледуваат заклучоците на Браун, Риверс и Елис, а во завршетокот на трудот се дискутира за теоријата на Крешен за усвојувањето и учењето на јазикот. Станува збор за прва теорија која се обидува да поврзе повеќе различни фактори во учењето на јазикот, од влијанието на возраста до дискутабилната улога на наставата. Теоријата на монитор на Крешен се повикува на елементи од лингвистичката теорија за усвојување на странскиот јазик, пред сè, на ставовите на Чомски за вроденото знаење на јазикот, но вклучува и елементи од когнитивната теорија, бидејќи ја истакнува важноста на дистинкцијата меѓу имплицитно и експлицитно знаење во определувањето на дихотомијата усвојување и учење.

Клучни зборови: учење, усвојување, странски јазик, теории.

1. ВОВЕД

Учењето и/или усвојувањето на странскиот јазик е тема којашто отсекогаш поттикнувала дискусии меѓу лингвистите. Кога се зборува за изучување на странски јазик постојат повеќе дилеми во врска со правилната употреба на термините и, се разбира, недостасува едногласно прифатливо решение.

Процесот на учење на мајчиниот јазик, што според неговата природа се смета како единствен процес, се дефинира како усвојување на јазикот. Усвојувањето на странскиот јазик, според Крешен, претставува „несвесен процес кој во сите свои аспекти е сличен на процесот на усвојување на мајчиниот јазик и претставува *впивање* на јазикот преку природната комуникација“ (Krashen, 1985). Во педагошката и психолингвистичката литература овој термин често се користи наизменично со терминот *учење*.

Учењето во најширока смисла можеме да го дефинираме како „усвојување или добивање на знаење по некој предмет или вештина преку учење, искуство или настава“ (Brown, 1980, стр. 7), односно *учењето* е усвојување на новите информации на кои е изложен човекот.

Крстиќ го дефинира усвојувањето како „широко прифатен термин за терминот *учење*“, којшто се однесува на „општите процеси на усвојување на материјалот во училиштето, културните модалитети на средината, практичните вештини, начинот на однесување итн.“ (Krstić, 1988, стр. 653).

Учењето на странскиот јазик се смета како свесно познавање на јазичните правила, што директно не придонесува за подобрување на комуникацијата, додека усвојувањето на странскиот јазик настанува несвесно, спонтано и директно влијае врз подобрувањето на комуникативните способности (Oxford, 1990, стр. 4).

Учењето на странскиот јазик на почетокот се одвива свесно, а подоцна преку праксата знаењето на целиот јазик се усовршува и се користи несвесно. Термините *учење* и *усвојување* на странскиот јазик не означуваат два посебни процеси, туку два процеси кои заеднички доведуваат до подобрување на севкупното јазично знаење. И двата процеси, и учењето и усвојувањето на странскиот јазик, се многу значајни за подобрување на комуникативните способности, особено на повисоките јазични нивоа (Campbell & Wales, 1970; Canale & Swain, 1980; Ommagio, 1986).

Некои лингвисти сметаат дека помеѓу учењето и усвојувањето на јазикот не постои суштинска разлика. Стерн (Stern, 1983, стр. 19) смета дека терминот *усвојување* претставува само стилска варијанта на терминот *учење*, а сличен став има и Елис кој ги употребува овие термини како синоними (Ellis, 1987, стр. 6). Но, во стручната терминологија често е присутна дистинкцијата меѓу *усвојувањето* и *учењето*.

Различното толкување на термините *учење* и *усвојување* на јазикот најдобро можеме да го согледаме преку психолошките и лингвистичките правци кои ги идентификуваат и ги дефинираат овие термини, односно преку структурализмот во лингвистиката, бихејвиоризмот во психологијата, когнитивната психологија и трансформационо-генеративната граматика.

2. УЧЕЊЕТО И УСВОЈУВАЊЕТО СОГЛЕДАНО ПРЕКУ АУДИОЛИНГВАЛНАТА ТЕОРИЈА НА СТЕКНУВАЊЕ НА НАВИКИ

Структуралистите, кои се современици на бихејвиористите, го опишуваат јазикот како една целина која може да се разложи на помали единици кои може да се опишат и потоа пак да се спојат во целина. Основниот елемент на лингвистичката теорија која го зема предвид организирањето на реченицата во синтагми е терминот *структура*. Карактеристично за структурализмот е интересот за истражување на јазичната структура, односно на формата, а не на значењето. Структурализмот е поврзан со бихејвиористичкиот концепт на учење, односно предмет на проучување е јазичното однесување, бидејќи тоа е единствениот аспект од јазикот што директно може да се набљудува. Според бихејвиористите, учењето на јазикот, како и секоја друга форма на учење, се развива како последователна реакција на одредени стимули коишто не зависат од внатрешните потреби на организмот, туку од средината. Бихејвиористите тврдат дека однесувањето на луѓето може целосно да се објасни, односно да се

предвиди врз основа на ситуацијата во која се појавува, па според тоа и говорот може да се објасни преку надворешните фактори кои влијаат врз неговото појавување. Бихејвиористичката теорија се смета како целосно емпиристичка поради тоа што истакнува дека искуството има пресудна улога во говорот и во усвојувањето на јазикот, а воопшто не му дава значење на разумот (Dikro & Todorov, 1987, стр. 122).

Емпиризмот и истото теориско гледиште на структурализмот и на бихејвиоризмот доведуваат до теоријата за учење позната како аудиолингвална теорија на стекнување на навиките. Според оваа теорија, учењето на јазикот, како и секое друго учење, претставува стекнување или формирање на навиките и не се прави разлика помеѓу усвојувањето на мајчиниот јазик и учењето на втор или странски јазик. Бихејвиористите сметаат дека јазикот претставува низа на модели кои се научени преку бројни повторувања и вежби, а говорот се дефинира како збир на научени одговори, односно збир на поттикнати реакции. Усвојувањето на јазикот се објаснува како поттикнување на реакции кои произлегуваат од надворешната средина (Carroll, 1986, стр. 14). Учењето на втор или странски јазик претставува само потиснување на навиката да се зборува на мајчиниот јазик со навиката да се зборува на целиот јазик, при што навиките кои се стекнале првично може само да го попречуваат или да влијаат врз усвојувањето на новите навиките. Инаку, и едниот и другиот процес се базираат врз повторување на јазичните единици, увежбување, асоцијација и аналогија без објаснување. Детето се раѓа како табула раза (лат. *tabula rasa*), без никакво претходно знаење за јазикот и за светот што го опкружува, а учи врз основа на личното искуство стекнато по принципот на условување (Kitic, 2000, стр. 16).

Примената на аудиолингвалната теорија на стекнување на навиките во наставата води до следниот заклучок: „јазикот е *навика* која може да се научи само ако ученикот се *однесува* на тој јазик, односно ако го користи тој јазик“ (Politzer, 1961, стр. 2; цитирано според: Kitic, 2000, стр. 16).

3. ДИСТИНКЦИЈАТА МЕЃУ УСВОЈУВАЊЕТО И УЧЕЊЕТО СОГЛЕДАНА ПРЕКУ НАТИВИСТИЧКАТА ТЕОРИЈА

Поради тоа што претходните школи не можеле да ја објаснат суштината на проблемот, бидејќи единствено го потенцирале она што е видливо и она што се манифестира, а го отфрлале размислувањето, настанува промена на гледиштето за јазикот во вид на нов рационалистички пристап, т.е. нативистичка теорија или трансформационо-генеративната граматика (или само генеративна граматика) во лингвистиката и когнитивен пристап во психологијата. Овие две нови теории предизвикале поделба меѓу научните работници, како во лингвистиката и психологијата така и во методиката на наставата по странски јазик (Kitic, 2000, стр. 17).

Основната идеја на нативистите е дека јазичната способност е вродена и дека постои т.н. универзална граматика којашто ја чини основата на знаењето на јазикот и којашто е иста за сите јазици. Нативистите претпоставуваат дека постои еден апстрактен уред за усвојување на јазикот којшто му овозможува на детето да усвои кој било природен јазик (Meknil, 1981, стр. 63). Јазикот се смета како сложена, специјализирана вештина којашто кај децата се развива спонтано, без свесен напор и без формални инструкции, независно од преостанатите когнитивни способности. Јазикот се сфаќа како когнитивен процес којшто не е резултат на надворешни стимули, туку е резултат на вродената способност на човековиот ум. Брзината со којашто децата ги откриваат правилата кои владеат во јазичниот систем и способноста креативно да ги користат, односно да образуваат реченици кои претходно не ги слушнале, води до претпоставката дека човекот уште од раѓање има познавање на правилата што владеат во јазичниот систем.

Когнитивната теорија на учење ја опфаќа когнитивната теорија на Озбел (Ausubel, 1968) и хуманистичката психологија на Роџерс (Rogers, 1951). Когнитивизмот на Озбел, преку потенцирање на значењето и на смисловниот контекст на јазичната комуникација, непосредно влијае врз теоретските и практичните пристапи во наставата и учењето на јазиците. Хуманистичката психологија на Роџерс го согледува човекот како комплетна личност, со физички, когнитивен и емотивен идентитет и ја нагласува, за разлика од Озбел, емоционалната страна на личноста, за која и емпириски е утврдено дека е од пресудно значење за однесувањето на луѓето и за учењето. Хуманистичката психологија при споредбата на усвојувањето и учењето на јазикот ја истакнува во прв план комплексноста на личноста и емоциите. Процесот на учење и усвојување на јазикот се согледува како збир на варијабли кои не може да се контролираат како, на пример, емпатија, екстровеитност, инхибиција, имитација, анксиозност, страв итн. Значењето на емоциите е пресудно ако учењето на странскиот јазик се сфаќа како стекнување на друго јазично его, односно на друг идентитет (Guiora, 1972, стр. 55; цитирано според: Kitic, 2000, стр. 22).

Како и когнитивната психологија, така и трансформационо-генеративната граматика му дава предност на рационалистичкиот пред емпиристичкиот пристап, на анализата, а не на аналогијата. Генеративната граматика, за разлика од структурализмот, не се занимава со јазиците туку со јазикот воопшто, со суштинското, а не со видливото, со длабинската, а не со површинската јазична структура,

инсистирајќи при тоа на разликите помеѓу видливото, површинското, суштинското и длабинското. Во рамките на генеративната теорија се воспоставуваат две основни својства на јазикот, односно јазикот е вродена способност и учењето на јазикот е, пред сè, когнитивен процес со условување (Kitic, 2000, стр. 17).

Бројните истражувања во рамките на генеративната теорија кои се темелат врз претпоставката дека усвојувањето на мајчиниот јазик е систематско, односно се извршува следејќи одреден редослед, го разјаснуваат процесот на учење на мајчиниот јазик. Овој процес, во суштина, останува необјаснет со бихејвиористичката теорија поради ограничувањето на самата теорија, бидејќи математички е невозможно, а не може да се објасни ниту логички, како децата, по моделот на стимул и одговор, можат да сфатат и да произведат искази во толку голем број и за толку краток период. Бихејвиористите не го објаснуваат, не го толкуваат ниту, пак, го споменуваат принципот на јазична креативност (McNeill, 1968, стр. 412; цитирано според: Kitic, 2000, стр. 19).

Познатиот лингвист Ноам Чомски го отфрла структурализмот и критикувајќи го бихејвиоризмот различно го објаснува учењето на јазикот. Според него, во секоја личност има еден вид на *универзална граматика* која се состои од апсолутни принципи, односно универзални закони кои важат за сите јазици, и од менливи параметри со кои се објаснуваат различностите на јазиците и кои постепено се „откриваат“ во првите години од животот. Детето го учи мајчиниот јазик, но не преку имитирање на возрасните и усвојување на навиките, туку тоа има во себе еден вид на внатрешен механизам за вродено усвојување на јазикот преку кој е во состојба да формулира правила за јазикот и врз нивна основа да генерира каква било конструкција (Chomsky, 1966).

Творецот на идејата за *механизмот на усвојување на јазикот* (анг. Language Acquisition Device; понатаму во текстот се користи кратенката LAD), Чомски, смета дека LAD е само една компонента од целиот систем на интелектуални структури, т.е. со други зборови способноста да се зборува еден јазик е само една од способностите на умот (Chomsky, 1966: 26). Станува збор за хипотетички механизам кој е замислен со цел да се објасни усвојувањето на јазикот чии карактеристики се претставени преку интериоризираните јазичен систем наречен универзална граматика. Чомски зборува за мајчиниот јазик, но според некои истражувачи, пристап до универзалната граматика има во одредена мера и оној којшто учи странски јазик (Chini, 2005, стр. 30).

4. СТАВОВИТЕ НА БРАУН, РИВЕРС И ЕЛИС ЗА УСВОЈУВАЊЕТО И ЗА УЧЕЊЕТО НА ЈАЗИКОТ

Многу автори не ја потенцираат разликата помеѓу усвојувањето и учењето на јазикот, но и кога го прават тоа, поаѓаат од различни претпоставки и различни критериуми и поради тоа доаѓаат и до релативно различни заклучоци.

Браун, поттикнат од фактот дека мајчиниот јазик се усвојува лесно и успешно, а странскиот јазик, особено во училиштето, се усвојува тешко, понекогаш дури и неуспешно, ги толкува овие процеси земајќи ги предвид физичките, когнитивните, емоционалните и лингвистичките фактори. Браун ги користи термините *учење* и *усвојување* како за мајчиниот така и за странскиот јазик, но деталната анализа која ја прави на процесот на усвојување на мајчиниот и на странскиот јазик, како и заклучоците до коишто доаѓа, укажуваат дека отсуството на термилолошката дистинкција е повеќе термилолошки тренд во современата американска методика, отколку непознавање на разликата помеѓу усвојувањето и учењето (Brown, 1980, стр. 58; цитирано според: Kitic, 2000, стр. 21). Бројни истражувања докажуваат дека усвојувањето на мајчиниот јазик и учењето на странскиот јазик се слични процеси, а појавата на интерференција е она што го прави процесот на учење на странскиот јазик специфичен процес. Браун вели дека „возрасните имаат систематски пристап во совладувањето на странскиот јазик и тежнеат да ги формулираат јазичните правила врз основа на тоа дали јазичната информација им е достапна од мајчиниот или од странскиот јазик“ (Brown, 1980, стр. 57; цитирано според: Kitic, 2000, стр. 21).

Риверс ги критикува дотогаш прифатените и фалени аудиолингвални методи и ги изнесува своите контрааргументи, како против овој метод така и против сите оние кои не прават разлика помеѓу учењето и усвојувањето. Таа смета дека дистинкцијата *усвојување на мајчиниот јазик* и *учење на странскиот јазик* не е доволна, па *учењето на странскиот јазик* го согледува како променлив процес којшто зависи од факторот возраст, односно тврди дека „учењето на странскиот јазик е процес сличен на учењето на мајчиниот јазик во рана возраст, но сосема различен процес кога станува збор за возрасни ученици“ (Rivers, 1983, стр. 235; цитирано според: Kitic, 2000, стр. 22).

Усвојувањето на мајчиниот јазик е вродена способност која е тесно поврзана со развивањето на когнитивните способности така што детето учејќи да зборува учи и да мисли (Rivers, 1983, стр. 233). Она што е, исто така, релевантно и пресудно за усвојување на мајчиниот јазик е високиот степен на мотивираност, бидејќи за детето мајчиниот јазик е неопходен, нужен и потребен за комуникација со

непосредната средина. Но, кога возрасната личност почнува да учи странски јазик, веќе ги контролира своите говорни органи и може да има проблеми во стекнувањето на нови говорни навики. Поради ова, според Риверс, во 90–95 % од случаите се задржува акцентот од мајчиниот јазик, но токму овој акцент во јазичното изразување на друг јазик претставува белег, односно јазична и културолошка привилегија (Rivers, 1983, стр. 236). Она што дополнително прави разлика во усвојувањето на мајчиниот и на странскиот јазик е временската изложеност на јазикот како и етапите во процесот на усвојување на мајчиниот јазик. Имено, за разлика од мајчиниот јазик, ученикот е изложен на странскиот јазик по неколку часа дневно или неделно. Мајчиниот јазик децата го совладуваат низ постепени фази, додека при учењето на странскиот јазик од ученикот се бара уште од самиот почеток да владее со употреба на реченици, сложени граматички структури итн. (Rivers, 1972, стр. 20).

Елис тврди дека усвојувањето на мајчиниот и на странскиот јазик не се идентични процеси, бидејќи разликите постојат и се потврдуваат со самиот факт дека мајчиниот јазик влијае врз усвојувањето на странскиот јазик. Усвојувањето на мајчиниот јазик се карактеризира со искази кои возрасните говорители никогаш како такви не би ги користеле и кои отсутствуваат при учењето на странскиот јазик (Ellis, 1987).

5. ТЕОРИЈАТА НА КРЕШЕН ЗА УСВОЈУВАЊЕТО И УЧЕЊЕТО НА ЈАЗИКОТ

Крешен, основач на најпрво многу фалената, а потоа жестоко критикуваната *теорија на монитор* или *модел монитор*, како поддржувач на природниот пристап на учење на јазикот, без оглед на разликите кои ги истакнува помеѓу учењето и усвојувањето на јазикот, смета дека и мајчиниот и странскиот јазик може да се усвојат. Според него, може да се зборува за усвојување на странски јазик, а тоа е поткрепено со бројни емпириски истражувања, само ако е сфатена пораката на целиот јазик. Тоа е првиот и основен, но, сепак, не и доволен услов јазикот да биде усвоен (Krashen & Terrell, 1984, стр. 19; цитирано според: Kitić, 2000, стр. 24).

Според Крешен, ние го учиме јазикот на два начина. Првиот начин е *усвојување* (анг. acquisition), односно несвесен и интуитивен процес на создавање на јазично знаење, процес којшто е идентичен на природниот процес на интериоризација на мајчиниот јазик од страна на децата и како таков е насочен кон содржината, а не кон формата. Другиот начин е *учење* (анг. learning), односно свесен процес при што учениците го насочуваат вниманието на формата, а учењето на јазикот претставува „знаење на правилата“, односно свесно знаење на граматиката (Krashen & Terrell, 1984: 18).

За разлика од Крешен, Чомски смета дека усвојувањето на странскиот јазик е процес кој се разликува од усвојувањето на мајчиниот јазик. Сметајќи го за значаен овој став на Чомски, Крешен тврди дека дистинкцијата *усвојување/ учење* е многу слична, дури и идентична со дистинкцијата што ја прави Чомски меѓу *препознавање* и *знаење* (анг. cognize/ know) (Krashen, 1985: 24).

Теоријата на Крешен, која прво е наречена *модел монитор*, потоа *хипотеза на инпут* и на крај *хипотеза на разбирање*, останува во суштина секогаш иста. Станува збор за прва теорија која се обидува да поврзе повеќе различни фактори во учењето на јазикот, од влијанието на возраста до дискутабилната улога на наставата (VanPatten & Williams, 2007, стр. 25).

Истражувањата спроведени во рамките на дисциплината којашто на англиски јазик е наречена Second Language Acquisition (буквално: усвојување на втор јазик) се темелат врз две теории за усвојување на странскиот јазик. Според когнитивната теорија, знаењето на јазикот не се разликува од другите типови на знаење, додека според спротивставеното гледиште, односно според лингвистичката теорија, знаењето на јазикот е единствено, одделено од другите системи на знаење и поради тоа усвојувањето на јазикот е предводено од механизми кои по природа се лингвистички (Ellis, 2003, стр. 347).

Теоријата на монитор на Крешен се повикува на елементи од лингвистичката теорија за усвојување на странскиот јазик, пред сè, на ставовите на Чомски за вроденото знаење на јазикот, но вклучува и елементи од когнитивната теорија, бидејќи ја истакнува важноста на дистинкцијата меѓу имплицитно и експлицитно знаење во определувањето на дихотомијата усвојување и учење.

Првобитната теорија наречена *модел монитор* е изложена во десет хипотези, а потоа се менува и се именува како *теорија на монитор* со која авторот го објаснува процесот на усвојување на јазикот во пет хипотези: хипотеза за усвојување и учење на јазикот; хипотеза на природен редослед; хипотеза на монитор; хипотеза на инпут и хипотеза на афективен филтер. Врз основа на наведените хипотези Крешен ги воспоставува принципите на усвојување на странскиот јазик.

Суштинската разлика помеѓу усвојувањето и учењето на јазикот е разликата помеѓу свесното учење, односно помнење на правилата, и несвесното усвојување на јазикот кое се јавува како резултат само на изложеноста на јазикот. Крешен тврди дека не постои можност за интеракција помеѓу интуитивното, имплицитното и несвесното знаење, т.е. усвојувањето, и формалното, свесното и експлицитното знаење, т.е. учењето. Крешен е еден од најпознатите поддржувачи на тврдењето дека учењето не се претвора во

усвојување, односно на т.н. „гледниште без меѓусебно влијание“ (анг. non-interface position) според кое учењето и усвојувањето на јазикот се различни процеси и помеѓу нив не постои никаква врска. Според него, нема потреба од претходно свесно знаење на некое правило, туку усвојувањето на јазикот настанува само на еден начин, кога лицето го разбира инпутот што содржи структури кои се наоѓаат на нивото $i+1$ каде што i го претставува нивото на моменталната компетенција на ученикот, а $i+1$ е првото следно ниво по природниот редослед. Крешен го образложува својот став дека свесното учење не станува несвесно усвојување преку следниве тврдења: прво, вели дека понекогаш постои усвојување без учење, односно некои ученици имаат значителна компетенција на немајчиниот јазик, но свесно не знаат многу правила; второ, тврди дека постојат случаи кога учењето никогаш не станува усвојување, односно ученикот може да го знае правилото и да продолжи да го прекршува; трето, истакнува дека не може да се очекува од никој да ги знае сите правила (Krushen, 1982, стр. 83-87).

За дихотомијата усвојување и учење на Крешен, Палоти вели дека усвојувањето настанува „случајно“ кога учениците се концентрираат на разбирањето и на пренесувањето на комуникативните содржини, додека учењето настанува „намерно“ и се базира врз фактот дека ученикот си поставува за цел да ги усвои јазичните структури сами по себе (Pallotti, 2001, стр. 243).

6. ЗАКЛУЧОК

Дистинкцијата помеѓу усвојувањето и учењето на странскиот јазик е во некоја форма прифатена од многу истражувачи, но, сепак, тешко е да се најдат докази кои ја поткрепуваат ваквата дистинкција. Во овој труд извршивме приказ на различното толкување на термините *учење* и *усвојување* на јазикот преку психолошките и лингвистичките правци кои ги идентификуваат и ги дефинираат овие термини.

Преку претставувањето на различните теории за учењето и/или усвојувањето на странскиот јазик можеме да констатираме дека многу лингвисти не ја потенцираат разликата помеѓу усвојувањето и учењето на јазикот, но и кога го прават тоа, поаѓаат од различни претпоставки и различни критериуми и поради тоа доаѓаат и до релативно различни заклучоци.

Се согласуваме со Елис дека усвојувањето на мајчиниот и на странскиот јазик не се идентични процеси, бидејќи разликите постојат и се потврдуваат со самиот факт дека мајчиниот јазик влијае врз усвојувањето на странскиот јазик. Усвојувањето на мајчиниот јазик се карактеризира со искази кои возрасните говорители никогаш како такви не би ги користеле и кои отсутвуваат при учењето на странскиот јазик (Ellis, 1987).

ЛИТЕРАТУРА

- [1] A. C. Ommagio, Teaching language in context: Proficiency-oriented instruction. Boston: Heinle & Heinle, 1986.
- [2] Carroll, D. W. Psychology of Language. Monterey, CA: Brooks/Cole, 1986.
- [3] B. VanPatten, & J. Williams, Theories in Second Language Acquisition: An Introduction. Mahwah, NJ: Erlbaum, 2007.
- [4] C. Rogers, Client Centered Therapy. Boston: Houghton Mifflin Company, 1951.
- [5] D. Krstić, Psihološki rečnik. Beograd: Vuk Karadžić, 1988.
- [6] D. Meknil, Stvaranje jezika. In Ignjatović-Savić, N. Razvoj govora kod deteta. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, pp. 61-72, 1981.
- [7] D. P. Ausubel, Educational Psychology: A Cognitive View. New York: Holt Rinehart & Winston, 1968.
- [8] G. Pallotti, La seconda lingua. Milano: Bompiani, 2001.
- [9] H. D. Brown, Principles of Language Learning and Teaching. Englewood Cliffs. NJ: Prentice-Hall, Inc, 1980.
- [10] H. H. Stern, Fundamental concepts of language teaching. London: Oxford University Press, 1983.
- [11] M. Canale, & M. Swain, Theoretical bases of communicative approaches to second language teaching and testing. Applied Linguistics, pp. 1-47, 1980.
- [12] M. Chini, Che cos'è la linguistica acquisizionale. Roma: Carocci, 2005.
- [13] N. Chomsky, Topics in the theory of generative grammar. The Hague: Mouton, 1966.
- [14] O. Dikro, & C. Todorov, Enciklopedijski rečnik nauka o jeziku. Beograd: Prosveta, 1987.
- [15] R. Campbell, & R. Wales, The study of language acquisition. In Lyons, J. (Ed.), New horizons in linguistics. Harmondsworth: Penguin, 1970.
- [16] R. Ellis, Understanding second language acquisition. Oxford: Oxford University Press, 1987.
- [17] R. Ellis, Task-based language learning and teaching. Oxford: Oxford University Press, 2003.
- [18] R. L. Oxford, Language Learning Strategies: What Every Teacher Should Know. Boston: Heinle & Heinle, 1990.

- [19] S. Kitic, Komparativna studija usvojenosti reda reči u engleskom jeziku kod srpskih i mađarskih učenika, 2000. Преземено 27. август 2012., од <http://rss.archives.ceu.hu/archive/00001117/01/123.pdf>.
- [20] S. Krashen, Principles and practice in second language acquisition. Oxford: Pergarnon, 1982.
- [21] S. Krashen, The input hypothesis. Issues and implications. London: Longman, 1985.
- [22] S. Krashen, & T. Terrell, The Natural Approach: Language Acquisition in the Classroom. Oxford: Pergamon Press.,1984.
- [23] W. Rivers, Intervju sa Wilgom Rivers. Strani Jezici, Zagreb, vol. 3(4), pp. 232-243, 1983.